

ו' חשוון, תשע"ד, 10.10.13

גיליון מס' 378

פרשת לך לך

המקרא מפרש את עצמו

מאת רזי בן יעקב, קיבוץ לביא

האם אברהם היה המדריך הראשון בתנועת נוער?! בצאתו להשיב את לוט משביו מסופר "וירק את חניכיו" (בראשית יד, ד). "וירק" לשון 'הוציא החוצה'. אך מי הם חניכיו? המקרא מפרש את עצמו בהמשך הפסוק: "ילידי ביתו". מכאן שאת הפסוק יש לפסק כך: "וירק את חניכיו, ילידי ביתו". דוגמא נוספת מפרשה סמוכה: על ישמעאל נאמר "וישב במדבר ויהי רבה קשת" (בראשית כא, כ). מה זה 'רובה קשת'? גם כאן המקרא מפרש את עצמו: ישמעאל החזיק באומנות הירי בקשת. 'רובה' הוא 'קשת'. את זאת למדנו מאברהם קריב. בספרו הנודע "שבעת עמודי התנ"ך" טוען קריב כי "כמה מתיישב הדבר על הלב, כי ביאורים הכרחיים, שגם דורות ראשונים נזקקו להם, לא נדחו עד שיבוא פרשן מסוגו של רש"י מקץ תקופות ויבולות, אלא הנה הנם במקומם הנחוץ!". אם כן, קריב מלמדנו להבין את המקרא מפשט הכתובים, ובמקום שהפשט אינו פשוט המקרא כבר דאג לפרש ולפשט עצמו בגופו של הטקסט.

אביא דוגמא נוספת מנושא הקרוב לליבנו: "וספרת לך שבע שבתות שנים שבע פעמים" (ויקרא כה, ח). מרוב 'שבע' לא ברור מה לספור ומתי. המקרא מפרש עצמו: "וספרת לך שבע שבתות שנים" שהן "שבע שנים שבע פעמים", היינו 49 שנה. חצי פסוק שני מפרש את חצי הפסוק הראשון.

קריב מלמדנו שהמקרא מפרש גם ניבים המופיעים בו. הנה דוגמא מפרשתנו: על אברהם ולוט נאמר "ולא נשא אותם הארץ לשבת יחדיו" (בראשית יג, ו). זהו ניב יפה שמשמעותו מתבהרת בהמשך הפסוק: "כי היה רכושם רב ולא יכלו עוד לשבת יחדיו" (שם). הרי שיש פה חזרה מיותרת והיא אינה אלא פירוש. ועוד מפרשתנו: "אם מחוט ועד שרוך נעל" (בראשית יד, כג) אומר אברהם למלך סדום. ומה הפירוש? הנה בהמשך הפסוק: "ואם אקח מכל אשר לך" (שם). ודוגמא נוספת מפרשתנו: "ואתה תבוא אל אבותיך בשלום" (בראשית טו, טו) אומר אלוהים לאברהם בברית בין הבתרים. מה זה 'לבוא אל אבותיך בשלום' ישאל אדם שאינו בקיא בשפה העברית ובניביה? ויאמר לו המשך הפסוק: "תקבר בשיבה טובה" (שם). גם ביטויים ידועים המופיעים במקרא והשגורים על לשוננו מהווים בעצם חלק משיטה זו. "השקיפה ממעון קדשך מן השמיים" (דברים כו, טו) אומר בפני בוראו האדם המעשר פירותיו. מהו 'מעון קדשך'? הרי זה 'מן השמים'.

אברהם קריב קובע כלל בלימוד מקרא: "בכל מקום שאנו נתקלים במקרא (חוץ מספר איוב) בניב שאינו נהיר לנו, יש לבקש את ביאורו בצידו, וברוב המקרים נמצאנו! וכן גם להיפך: בכל מקום שאנו נתקלים בכתוב מחוספס מבחינה שהיא, אם מצד מבנהו ואם מצד ההיגיון, יש לבקש בו ניב שנצרך לביאור, וברוב המקרים נמצאנו, אותו וביאורו עמו". וכדי לסייע בעדנו מגיש לנו קריב 'סימני היכר' שיסיטו ליבנו למקום בו השיטה פועלת:

- א. היעדר אות חיבור בין שתי מילים מסוג אחד. ולדוגמא: "והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו" (בראשית, טו, יב) נאמר על אברהם בפרשתנו, בברית בין הבתרים. אם 'חשכה' ו'גדולה' מתארות את ה'אימה', צריך היה להיות כתוב 'חשכה וגדולה'. אלא, ש'גדולה' היא פירוש ל'חשכה'. 'אימה חשכה' היא 'אימה גדולה'.
- ב. 'תחביר מחוספס' מכנה קריב משפט בו יש מילה שאינה משתלבת היטב בפסוק. דוגמא מפרשת נח: "אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו" (בראשית ט, ד). מהכתוב לא ברור מה בדיוק אסור לאכול. המילה 'דמו' קשה מבחינה תחבירית וזה סימן היכר לכך שהיא מפרשת את המילה 'בנפשו'. מכאן האיסור לאכול את הדם. נסיר את מילת הפירוש והמשפט יהיה יפה ונעים לאוזן.
- ג. סמיכות בת שלוש או יותר מילים מהווה סימן היכר לפירוש עצמי. נדגים: "מסת נדבת ידך" (דברים טז, ז) - מסה היא נדבה. "תקוות חוט השני" (יהושע ב, יח) - תקווה היא חוט. "קובעת כוס התרעלה" (ישעיהו נא, ז) - קובעת היא כוס.
- ד. חזרה מקוטעת או עודפת של ביטוי. קריב מביא רשימה של ביטויים החוזרים בדיוק רב על עצמם זולת מילה אחת חסרה או עודפת. לדבריו מילה זו מבארת את הטעון ביאור. נדגים: "וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום" (בראשית ו, ה) ומעט אח"כ "כי יצר לב האדם רע מנעוריו" (בראשית ח, כא). המילה העודפת בהופעה הראשונה היא 'מחשבות'. ולמה נצרכה? לפרש את המילה יצר. הוראתה הפשוטה היא דחף פנימי של האדם. ואולם במקרא יצר הוא גם 'מחשבה הקודמת למעשה'. כך ישעיהו "יצרתיו אף עשיתיו" (ישעיהו מג, ז), וכך ירמיה "אנוכי יוצר עליכם רעה" (ירמיהו יח, יא). ואם כך, הביטוי מקבל צבע קצת אחר. לא רק שהדחפים הפנימיים של אדם הם רעים ביסודם, אלא אף מחשבותיו הן כאלו. הנה שוב מקרא המפרש את עצמו.
- ה. אסיים את סימני ההיכר עם 'משקל שאינו מאוזן', והפעם אזמין את הקוראים הנאמנים שהגיעו עד כאן לתרגול קטן: מהי המילה ואת מי היא מפרשת בביטוי: "בשלוש יחדיו אשכבה ואישן, כי אתה ה' לבדד לבטח תושיבני" (תהילים ד, ט)?
- לשיטה זו שמלמדנו אברהם קריב יש פיתוח נוסף והוא "סיפורי הבבואה", בהם פרק/ספר אחד במקרא מפרש או 'מתכתב' עם פרק/ספר אחר, אך יריעה זו קצרה מלהכיל. בפתיחתו של סדר פרשיות חדש נלמד משיטה זו של קריב כיצד נצעד עת נתקל להבא בפשט לא פשוט. נחפש את פרשנותו הפנימית העצמית של המקרא, שהרי... מקרא מפרש את עצמו!

רזי בן יעקב, מועמד לחברות בקיבוץ לביא, חבר קיבוץ כפר עציון לשעבר, מרכז פעילות לנוער וצעירים בתנועת הקיבוץ הדתי.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא. תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il